

DE BRONLIBELLE IN ECHT

H.J.M. van Buggenum, Rijdtstraat 118, Susteren

De Bronlibelle (*Cordulegaster boltonii*) behoort tot de meest zeldzame libellesoorten in Nederland. Het aantal vindplaatsen in deze eeuw is beperkt tot lokaties in Noord-Brabant en Limburg (GEIJSKES & VAN TOL, 1983). In deze bijdrage worden de resultaten van een meerjarig onderzoek in de gemeente Echt belicht.

SOORT-KARAKTERISTIEK

Vanwege de opvallende kleur en tekening is de Bronlibelle snel in het veld te herkennen. De afwisseling van zwarte en gele strepen en banden op borststuk en achterlijf doet denken aan een grote wesp (figuur 1). Een geslachtsverschil tussen mannetjes en vrouwtjes is vooral aan de vorm van de aanhangsels van het achterlijfsuiteinde herkenbaar. De larven leven ingegraven in een meestal zandige detritusbodem. Hier brengen ze zo'n vier tot vijf jaar door voordat ze uit het water klimmen en metamorfoserend. De vliegtijd van de imagines duurt van begin juni tot eind juli (GEIJSKES & VAN TOL, 1983).

ONDERZOEKSGBIED EN METHODE

Het onderzoeksgebied ligt op de overgang van het hoogterras van de Rijn en het lager gelegen Haeselaarsbroek. Het terrein is grotendeels aangeplant met naalddhout en bevat een stelsel van ontwateringsgreppels (figuur 2). Het gebied vormt het brongebied van de Pepinusbeek. Duizendknoopfonteinkruid (*Potamogeton polygonifolius*) en Moerasviooltje (*Viola palustris*) duiden op zacht kwelwater van lokale oorsprong. Sedert 1988 is het terrein jaarlijks meerdere malen in het zomerhalfjaar bezocht. Er is een vaste route gelopen, waarbij alle zichtwaarnemingen aan libellen, waaronder de Bronlibelle, zijn genoteerd.

RESULTATEN EN DISCUSSIE

De Bronlibelle is, met uitzondering van 1993, jaarlijks eenmaal of enkele malen waargenomen. Meestal betrof het één rondvliegend exemplaar (tabel 1).

Uit de verzamelde gegevens kan worden afgeleid dat in het brongebied van de Pepinusbeek een kleine, maar stabiele populatie van de Bronlibelle aanwezig is. In 1968 zijn hier reeds larven verzameld (GEIJSKES & VAN TOL, 1983), zodat kan worden aangenomen dat de soort tenminste 25 jaar onafgebroken aanwezig is. Naast de Meinweg (HERMANS, 1992) is in Limburg dus nog een tweede Nederlandse populatie aanwezig. Mogelijk zijn dit tevens de laatste overgebleven inheemse populaties, want WASSCHER et al. (1995) vermelden dat de Bronlibelle in Noord-Brabant in de periode vanaf 1990 niet meer is waargenomen. Tot slot kan worden gewezen op de late waarneming van een exemplaar in het seizoen 1991. De vliegtijd van de Bronlibelle eindigt in Nederland meestal eind juli, maar in dat jaar is op 19 augustus nog een exemplaar gezien.

DE TOEKOMST

Het brongebied van de Pepinusbeek is de afgelopen decennia onderhevig geweest aan een aantal voor de natuurwaarden negatieve veranderingen (waaronder een bosbrand). De belangrijkste is wellicht de aanplant met naalddhout met bijkomende ontwatering en verdroging. Hierdoor en door het achterwege blijven van een ecologisch gericht onderhoud van de greppels is de aanwezige vegetatie sterk verruimd en is het biotoop voor de Bronlibelle steeds ongeschikter geworden. De toekomst van de soort in dit gebied hangt dan ook mede af van een herstelplan dat is opgesteld in opdracht van de eigenaar/beheerder van het terrein, de gemeente Echt (GEMEENTE ECHT, 1994). Hierin wordt voorgesteld om de oorspronkelijke kwelsituatie

FIGUUR 1. Tekening en kleur van de Bronlibelle doet denken aan een grote wesp; Haeselaarsbroek, 9 juli 1990.

TABEL 1. Waarnemingen Bronlibelle in het brongebied van de Pepinusbeek in de periode 1988-1995 (kilometerhok: 192-342).

Datum	Aantal	Opmerkingen
14 juni 1988	1 exemplaar	-
17 juni 1989	1 exemplaar	pas uitgevlogen
9 juli 1990	1 exemplaar	-
30 juli 1990	1 exemplaar	-
19 aug. 1991	1 exemplaar	-
14 juni 1992	2 exemplaren	1 ♀ eiafzettend
8 juli 1992	3 exemplaren	'territorium'-gedrag
20 mei 1994	1 larve	geschept in beekje
20 juli 1994	1 exemplaar	-
1 aug. 1995	1 exemplaar	-

te herstellen, het water te conserveren en de naaldbosopstand om te vormen tot een meer open terrein. Door middel van extensieve begrazing kan de aanwezige droog-nat gradiënt tot uiting komen in droge en natte heidevegetaties, kwelveenontwikkeling, droge en natte graslanden, struweel en loofbos. Tezamen met de aanwezigheid van bronbeekjes biedt deze rijke schakering aan biotopen goede mogelijkheden om het voortbestaan van de Bronlibelle hier veilig te stellen.

SUMMARY

CORDULEGASTER BOLTONII (ODONATA) IN ECHT

The article summarizes observations of the dragonfly *Cordulegaster boltonii* over the period 1988-1994 in Echt (province of Limburg). The habitat is the source area of a lowland stream, which has been afforested with coniferous trees. The few observations over the years indicate the existence of a small population of this dragonfly. There are probably no more than two areas in the Netherlands where this species occurs.

LITERATUUR

- GEIJSKES, D.C. & J. VAN TOL, 1983. De libellen van Nederland (*Odonata*). Hoogwoud; Bibl. Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Uitg. nr. 31.
- GEMEENTE ECHT, 1994. Inrichtings- en beheersvisie Haeselaarsbroek. Heidemij & Natuurbalans.
- HERMANS, J.T., 1992. De libellen van de Nederlandse en Duitse Meinweg (*Odonata*). Maastricht; Stichting Natuurpublicaties Limburg.
- WASSCHER, M., R. KETELAAR, M. VAN DER WEIDEN, A.

FIGUUR 2. Een van de aanwezige ontwateringsgreppels.

- STROO, V., KALKMAN, N., DINGEMANS, H., INBERG & I. TIELEMAN, 1995. Verspreidingsgegevens van de Nederlandse libellen. Leiden; Stichting European Invertebrate Survey Nederland.

KORTE MEDEDELING

CONTACTDAG LIKONA

De Limburgse KOepel voor NATuurstudie (LIKONA) organiseert voor de vijfde maal een contactdag voor inventariseerders. Deze vindt plaats in het Limburgs Universitair Centrum te Diepenbeek op zaterdag 20 januari 1996.

LIKONA is een samenwerkingsverband van een aantal werkgroepen die actief zijn op het vlak van de bescherming van bedreigde plant- en diersoorten. Zij inventariseren, brengen veldgegevens samen en voeren acties. Met deze contactdag is het andermaal de bedoeling alle mensen die de Limburgse natuur onderzoeken, samen te brengen. Vanaf 8.45 uur is iedereen welkom. Na een plenaire zitting om 9.15 uur vergaderen de

volgende werkgroepen: vogels, planten, paddestoelen, ongewervelden en zoogdieren. De verschillende werkgroepen zullen ook een kennismakingsprogramma voorstellen om nieuwelingen de kans te geven zich te informeren en eventueel toe te treden.

Tijdens de middagpauze worden door diverse instanties boekenstands verzorgd. De LIKONA-publikaties zullen er uiteraard ook aangeboden worden. Dit is ondertussen een reeks geworden van niet te missen naslagwerken voor natuurliefhebbers die op de hoogte willen blijven van recente ontwikkelingen met betrekking tot de Belgisch-Limburgse natuur.

In de namiddag worden voordrachten gegeven over de resultaten van natuurstudie in Belgisch-Limburg, met de volgende onderwerpen: libellen in Limburg, kleine zoogdie-

ren langs de Grensmaas, paddestoelenatlas, vegetatiebeheer op de Pietersberg, de Grauwe klauwier in Noord-Limburg en een verslag van de werkgroepen.

Eenieder wordt van harte uitgenodigd. De deelname is gratis, maar inschrijving is gewenst! Indien u een warme maaltijd wenst te gebruiken, dient u hiervoor te reserveren door 200 fr. te storten vóór 12 januari 1996 op rekeningnummer 000-0400447-31 van het Provinciaal Natuurcentrum, Ontvangsten met de vermelding "kontaktdag '96".

Voor inlichtingen en inschrijvingen kunt u tijdens kantooruren terecht bij het Provinciaal Natuurcentrum, Afdeling 2: Natuuronderzoek en -sensibilisering, Zuivelmarkt 33, 3500 Hasselt, tel. 011/21.02.66, fax 011/23.50.90